

Jaroslav Nemeš: Nitriansky kódex a jeho posolstvo (A Nyitrai-kódex és üzenete). Aachen – Óbuda – Nyitra, Katolícka univerzita v Ružomberku, Ružomberok 2006. 143 pp.

Neumann Tibor: A Korlátköviek. Egy előkelő család története és politikai szereplése a 15-16. században, Győri Egyházmegyei Levéltár, Győr 2007, 235 pp.

Jozef Halko: Modrý kostol. Dejiny kostola sv. Alžbety v Bratislave (A Kék templom. A pozsonyi Szent Erzsébet-templom története), Lúč, Bratislava 2006, 126 pp.

Engesztelő tudomány. Három publikációban rejlő szolgálat-lehetőségre hívjuk fel a figyelmet. Mindhárom hungarikum és szlovacikum is egyben. Területileg mindenképpen, hiszen a Nyitrai, azaz Szelepcsényi-kódex, a Nyitra megyei Korlátkő és a pozsonyi Kék templom mind a mai Szlovákia az egykori Regnum Hungariae területén található. Nyelvi szlovacikum és hungarikum is bőséggel van bennük. *A Korlátköviek* oklevélananyagában igen sok a cseh (szlovák) nyelvű, a pozsonyi templom 1918 utáni dokumentumai nagyrészt szlovákok. A nyelvi hungarikumok is Nyitra megyével és a Kék templommal kapcsolatosak. Két könyv Szlovákiában készült, egy szűkebb hazánkban, mind Egyházunk kebelében. A kódex-kötet a Rózsahegyi Katolikus Egyetem, *A Korlátköviek* a Győri Egyházmegyei Levéltár, *A Kék templom* a pozsonyi katolikus Lúč (Fény) kiadó gondozásában.

Mindhárom kötet Európa keresztény öröksége. A Nyitrai-Szelepcsényi-kódex Bartscheid – Aachen – Pilis – Buda – Óbuda – Szanda vára – Pozsony – Veszprém – Nyitra összefüggésű, a Korlátköviek anyagában pátriánkon kívül Ausztria, Csehország, Galícia, Lengyelország, Litvánia, Moldva, Morvaország szerepel, az 1913-ban felszentelt Kék templom kicsinyített mása pedig közvetlenül a brüsszeli Mini-Európa Parkban képviseli Szlovákiát. Ez az európaiság valóban mindhárom kötet jellemzője.

1. Időrendben *A Nyitrai-kódex és üzenete – Aachen – Óbuda – Nyitra* c. kötet az első. Keletkezését Jaroslav Nemes, a kötet szerzője a XII. század harmincas éveire teszi. Sorsa a tudomány találóskérdése, aminek megfejtéséhez járul hozzá ez a kiadvány, a források újraelemzésével, de az egykori feltételezések szaporítása nélkül. A kódex a pilisi ciszterci kolostorba került, amelynek apátja Nagy Lajos káplánja volt, és ő kapta feladatul az aacheni Szent László kápolna berendezését. Ő javíttatta a kódexet budai aranyműveseknél. Óbuda káptalanja is őrizte, és gyönyörű ereklyetartót

készítettett első táblájából. Mohács után kalandos úton Pozsonyba került, ahol Abstenius-Bornemisza Pál nyitrai püspök Kövesdy András veszprémi püspök óbudai prépostra hagyta. Nyitrán először 1764-ben vették leltárba. Egy ideig Esztergomban is őrizték, ahol apró javításokat is végeztek rajta. Jaroslav Nemes szerint a kódex „aranyműves műremek, kincse az evangéliumi szövegekben rejlik... Egybe kapcsolja a keleti és a nyugati keresztény szellemiséget, közvetíti számunkra egyetemes üzenetét. Szlovákiát besorolja az európai történelem folyamába... Üzenetét kötelesek vagyunk ismerni, őrizni, továbbadni a következő nemzedékeknek.”

A kiadvány alapos levéltári forrásokra és szakirodalomra támaszkodik, utóbbi jelentős része magyar. A szerző hazai és nemzetközi konzulensei között az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa is megtalálható.

A tudományos igényű munka joggal tájékoztat arról, hogy a kommunizmus idején tudatosan elhallgatták a kódex történelmi értékét. A szlovákiai kódexek történetében meg sem említették, és még 1987-ben sem közölhették a pazar első tábla fényképét.

A szerző említ terminológiai nehézségeket is, mindenekelőtt az „evangeliarium”, „evangelistarium” kérdéskörben, amelynek megoldása a magyarországi kutatókkal közös feladat lehet. Helyes a „magyarországi”, „szlovákiai” kifejezés használata is. Joggal hivatkozik Veszprémy László *A 12. századi magyar kódexírás alakulása* c. tanulmányára, miszerint igen óvatosan, gondosan kell bánni a legrégebb történelmi emlékek meghatározásával, hiszen publikálásuk jelenleg formális jellegű, és némely kutatók nem tudják elkerülni „vágyaik belemagyarozását” az elemzésekbe. Jaroslav Nemeš mindenütt objektivitásra törekszik, s a már említett kommunista idők maradéka, hogy Kövesdyt Kövešdynek, Bornemiszt Bornemisának kell írnia. Nem tehet arról a politika által parancsolt gyakorlatról, hogy az egykorú szlovák helynévformát (Vesprím=Veszprém, Budín=Buda, Ostrihom=Esztergom, Jáger=Eger, Ráb=Győr stb.) helyes használata mellett kötelező az anakronisztikus Bratislava az egykorú szlovák Prešpork=Pozsony helyett. A Szeben közelében lévő Nagydisznód aranyműves műhelyt sem hívták a XV. században Cisnadiä-nak, mint ahogy a szlovákban nem Oradea, Satu Mare stb. honosodott meg, hanem Varadín és Satmár.

2. A keresztény Európa szemlélete árad Neuman Tibor *A Korlátköviek* c. monográfiájából. Minden szükséges helyen már az előszóban hangsúlyozza, hogy könyvének kutatási területe ma nagyrészt Szlovákia, és őszintén reméli, hogy munkája „a szlovákiai kutatóknak is segítségére

lesz”. A Műveltség és anyanyelv c. fejezet hasznos forrásul és például szolgál a régiónk politikától befolyásolt társtudományaiiban és természetesen tudományos ismeretterjesztésében szőnyeg alá söpört vagy szándékosan félreértelmezett nemzeti kérdések tisztázásához. Adatolt megállapításainak közoktatási-közművelődési szinten kellene homályt oszlatniuk mind a magyar, mind a szlovák nemzeti kultúrában. „Igen feltűnő, hogy a 16. században azon címzetteknek, akikkel csehül (szlovákul) is érintkezhetek – leginkább a közeli Nagyszombat város – felváltva írták leveleiket latin és cseh nyelven. Hozzászámítva ehhez a családtagok által még az udvarban is gyakran használt Korlátsky névalakot, egyértelműnek tűnik, hogy a család eredendően két-, azaz szlovák és magyar anyanyelvű volt... Korlátkövi Antal 1526-ban kelt levelét 'Anthal Korlaczkzy z Buczan' alakban írja alá.” (119-120. p.)

A hivatalos szlovák helyesírási szabályzat „alkotói”, akik a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben pártparancsra kidolgozták a történelmi magyar családnevek szlovákosításának rendszerét, a Korlátsky-névforma fényében elgondolkodhatnak, a „magyarosítás” gyakorlatán a XVI. században. Az engesztelő tudomány a *magyar* terminus technicus helyes használatára is figyelmeztet. Nem minden magyar, amit annak mondunk, esetleg „magyarországi”.

Neumann Tibornak és tanítómestereinek (Engel Pál, Kubinyi András) sokat köszönhet ebből a szempontból is a tudomány.

A könyvet hazai olvasóinknak is figyelmébe ajánljuk, annak ellenére, hogy a Korlátköviek származása és „birtokvagyonuk túlnyomó többsége (...) a mai Szlovákia területéhez köti őket” (Előszó). Nem jó szempont a Regnum Hungariae felosztása a XVI. században a mai határok szerint. Kutassuk a szlovákokkal közösen – egységként.

3. A pozsonyi Kék templomot Lechner Ödön tervezte, és 1913-ban szentelték fel. Az arisztokrata Szápáry család, különösen Gabriella grófnő értékkeremtésének eredménye a szecesszió műremeke, amely ma a házasságkötések legnépszerűbb istenháza a szlovák fővárosban. Eredeti dokumentációja, fényképei azt mutatják a szlovák olvasóknak, milyen kincsek jönnek létre a „magyar világban”. A szlovák jelenben parancsolóan ott van a „hungarus” múlt. Erőszakos kitörése, meghamisítása is helyet kapott a pompás kiállítású könyv lapjain, amikor 1918-tól a kormányzatok igyekeztek a múltat eltörölni. A szerző és a kiadó az engesztelődés jegyében tárta fel ezeket a tényeket is.

Gerhard Ludwig Müller: Katolikus dogmatika. A teológia tanulmányozásához és alkalmazásához, Kairosz Kiadó, Budapest 2007, XXXV + 830 pp.

Különleges öröm számunkra Gerhard Ludwig Müller dogmatikai kézikönyve magyar kiadásának megjelenése. A neves szerző jelenleg regensburgi megyéspüspök, azt megelőzően pedig a Müncheni Egyetemen a dogmatika professzora volt. Jelen munkáját korszerű egyetemi tankönyvként és tudományos kézikönyvként adta ki. A magyar olvasóközönség számára az egyes teológiai tárgyakról szóló sokkötetes tudományos kézikönyvek kevéssé ismertek. Így volt ez a II. világháborút megelőző időkben is, hiszen az a kevés szakember, aki egy-egy teológiai szakterületet a sokkötetes tudományos traktátusok mélységében és részletességével kívánt tanulmányozni, megtehetette ezt azon az idegen nyelven, amelyen az ilyen művek megjelentek. Egyébiránt a katolikus teológia egyetemi oktatása is hazánkban csak a XX. század elején tért át következetesen a latinról a magyar nyelvre.

A II. Vatikáni Zsinatot megelőzően a legkiválóbb és legrészletesebb magyar dogmatikai kézikönyv Schütz Antal professzor munkája volt, melynek első kiadása 1922-ben, második, bővített kiadása pedig 1937-ben látott napvilágot. Schütz Antal munkája rendkívüli sikert aratott. Ezt jelzi az is, hogy latin nyelvű rövidített változata (*Summarium Theologiae Dogmaticae et Fundamentalis*) szintén több kiadást megért. Schütz két-kötetes dogmatikája mindmáig mérce és viszonyítási alap egy magyar nyelvű dogmatikai kézikönyv számára. Természetesen az ő műve a kor nagy kézikönyveinek módszerét alkalmazza: újszolasztikus fogalomrendszerben, önállóan és rendszeresen (tételekbe rendezve) fogalmazza meg hitünk alapvető igazságait. Ezeknek bizonyossági fokát is igyekszik megjelölni. Bőségesen alátámasztja a tételeket a Szentírás, valamint az egyházi tanítóhivatal mértékadó szövegeivel, illetve az egyházatyák írásaival. Érzékelteti azonban a rendszeren belül felmerülő vitás kérdéseket vagy az eltérő véleményeket is. A mű alapvető szándéka az Egyház tanításának közvetítése, nem pedig személyes vélekedések vagy elméletek előtérbe helyezése. Mindez azonban újszolasztikus módszertani és fogalmi apparátussal történik. Ez nem von le semmit a munka értékéből, sőt egységesebbé, kiszámíthatóbbá teszi azt.

A II. Vatikáni Zsinat után két jelentősebb magyar dogmatikai kézikönyv látott napvilágot. Az első Előd István *Katolikus Dogmatika* című munkája (Budapest 1978). A szerző Schütz Antalhoz hasonlóan a Piarista Rend tagja volt. Célja határozottan a tankönyv-szerűség, ezért a szent-

írási idézetekkel viszonylag takarékosan bánik, a szenthagyománynak és történeti vonatkozásoknak a bemutatását is a minimumra csökkenti. A II. Vatikáni Zsinat teológiai hangsúlyai érzékelhetők a kötetből, a részletes nemzetközi szakirodalom kevésbé jelenik meg. 1990-ben – több korábbi műve szintéziseként és összefoglalásaként – adta ki Gál Ferenc professzor kétkötetes dogmatikáját. Az idézetekkel és a dokumentációval, valamint a szakirodalmi hivatkozásokkal Előd Istvánhoz hasonlóan ő is takarékosan bánik, ám írását sajátos kérügmaticus stílus jellemzi. Munkája olvasmányos és alkalmas arra, hogy belső meggyőződésre vezesse az olvasót hitünk alapvető igazságairól. Gál Ferenc esetében újfajta, Schütz Antalétól különböző, de a maga műfajában szintén következetesen alkalmazott módszer jelenik meg. Ő maga mindig arról beszélt, hogy a II. Vatikáni Zsinat óta a dogmatikát üdvtörténeti módszerrel kell bemutatni. Ez számára nem jelentett filozófiaellenességet, de felszabadította valamely konkrét filozófiai rendszer fogalmi apparátusa részletekbe menő alkalmazásának terhe alól. Ezzel munkája közérthetőbbé, olvasmányosabbá vált. Ugyanakkor felmerült az igény, hogy az utóbbi évtizedek nemzetközi szakirodalmával és a különböző tanítóhivatali megnyilatkozások meg a történelem során felmerült teológiai elméletek bőségesebb, konkrétabb megjelölésével ellátott kézikönyv vagy egyetemi tankönyv kerüljön a hazai közönség kezébe. Ezt a hiányt igyekezett pótolni a Theodor Schneider által szerkesztett kétkötetes dogmatikai kézikönyv magyar kiadása (Lukács László szerkesztésében, Budapest 1996). Ez a munka valóban nem szűkülöködik a vélemények, nehézségek, elméletek bemutatásában, de a mai bibliatudományi módszerekkel értelmezett szentírási utalásokban sem. Sajátossága ugyanakkor, hogy kollektív mű, vagyis a különböző fejezetek nyolc különböző szerző tollából kerültek ki. Mindannyiuknak megvolt a könyv egészére jellemző általános szerkezeti szempontokon kívül a saját személyes véleménye és egyéni módszere is.

Mindezekhez az előzményekhez képest Gerhard Ludwig Müller kézikönyve új és modern jelenség. Később keletkezett az összes eddig említett munkáknál, az utóbbi évek során azonban máris számos német kiadást megért és idegen nyelvű fordításai is napvilágot láttak. A mű jellegzetessége, hogy igazi, terjedelmes, egyetemi tankönyv, de nem sokkötetes traktátus. Nem fukarkodik a szakirodalommal, ám azt nem pusztán vélemények kavalkádjának tekinti, hanem vérbeli katolikus dogmatikushoz illő módszertani biztonsággal az Egyház tanítását kívánja a maga teljességében bemutatni. Időközben ugyanis ezen a téren fontos új esemény történt: 1992. október 11-én kelt *Fidei depositum* kezdetű apostoli rendelkezésével II. János Pál pápa kihirdette a *Katolikus Egyház Katekizmu-*

sát. Ezzel hitünk részletes, igényes, teljeskörű, pápai tekintéllyel kiadott, szentírási, tanítóhivatali és patrisztikus utalásokkal bőven dokumentált bemutatása került a hívők kezébe. A Katekizmus nem filozófiai szerkezetben tárgyalja hitünket, hanem a hitvallás, a liturgia, illetve a keresztyén cselekvés, valamint az imádság szempontjából. Ugyanakkor segít megvilágítani a hit fényénél az új helyzeteket és problémákat is. Ha a katolikus dogmatika alapvető funkciója az Egyház hitének szerves bemutatása és alkalmazása, gyakran merül fel a kérdés, mi a különbség egy dogmatikai tudományos kézikönyv és egy terjedelmes katekizmus között. Nyilván a kézikönyv sajátosságaként valamilyen szempontból a tudományosság jelölhető meg. Ámde a tudomány igazolt ismeretek rendszere, és hitünk bemutatása is – igényesebb formában – mindig forrásokra, dogmatikus tekintéllyel rendelkező bizonyosságokra való utalással történik. Lehet azonban különbség a hit tartalma megfogalmazásának módjában. Például elő lehet adni egy bizonyos filozófia fogalmi apparátusa és strukturái szerint a hit tartalmát, feltéve hogy a legfőbb tanítóhivatali meghatározások szövegét mindez érintetlenül megőrzi, sőt megértését segíti. Ma az általánosan ismert és elfogadott filozófiai rendszer mint alap sokak gondolkodásából hiányzik. Mindenesetre még a hatályos Egyházi Törvénykönyv 251. kánonja is kimondja, hogy a filozófiai oktatást, „melynek tartalmaznia kell az örökérvényű filozófiai örökséget, és figyelembe kell vennie a kor filozófiai kutatásait is, úgy kell végezni, hogy tökéletesítse a növendékek emberi képzettségét, élesítse elméjüket, és alkalmasabbá tegye őket a teológiai tanulmányokra”. Eszerint a felsőfokú teológiai tanulmányokhoz jelentős és nem is tetszőleges filozófiai alapok szükségesek. Ugyanakkor rendkívül fontos az az eszmetörténeti jártasság, amellyel hitünk tekintéllyel rendelkező szövegforrásait kell tanulmányozni. Ez a katolikus bibliai exegézistől a patrisztikus szövegek helyes megértésén át a zsinati, pápai, püspöki megnyilatkozások pontos, korhű és az Egyház által visszaigazolt megértéséig számos ismeretet és készséget is kíván. Ebben az értelemben pedig Gerhard Ludwig Müller alkotása különösen is kiváló. Benne nemcsak utalást találunk az alapvető tanítóhivatali szövegekre, hanem számos, viszonylag terjedelmes, szó szerinti forrásidézetet is. Ezek ráadásul nyomdailag is világosan elkülönülnek a szöveg többi részétől. Így ennek az egyetlen szerzőtől származó, modern dogmatikai kézikönyvnek minden előnye érvényesül. A kinyilatkoztatott igazság megismerése és hiteles kifejtése tekintéllyel rendelkező források alapján történik. Ezek a források azonban benne állnak a szellemtörténetnek abban az összefüggésében, amely az egyes korszakokat jellemzi. Ugyanakkor mindez Egyházunk

mai tanításának szintézisévé érik össze és kitekintést ad a teológiai kutatás nyitott kérdéseire is.

Elismerés illeti a fordítókat, Hegyi Márton, Puskás Attilát és Tamás Rolandot a sokszor igen precíz és szakszerű németiséggel megírt eredeti szöveg hűséges, érthető és a magyar dogmatikai szaknyelvnek megfelelő tolmácsolásáért. A kötet olvastán egyértelművé válik, hogy a fordítók maguk is avatott szakemberei a dogmatikának és a filozófiának, és hogy szakmai műveltségüket nem kis részben éppen a német terminológia alapján, azzal összefüggésben szerezték. A gondosan készült fordítás és a könyv műfajához jól igazodó tipográfia elismerést érdemel. Sajtóhibákra is alig bukkanunk. Apró kivétel a „szemipelagiánus” szóban egy alcímbe előforduló elírás (758. old.), amely azonban nem zavarja meg az olvasót, mert az azt követő fejezetben a szó mindenütt hibátlanul található. A kötet végén kiváló bibliográfia áll (787-807. old.). Sajnos a 788. oldalon néha az egyes művek sokadik kiadásának megjelölésére szolgáló és kitevőben álló apró szám az évszámmal azonos méretűre sikerült, és a dátummal egy sorba került. A St 41973-nak olvasható utalás pl. az adott mű Stuttgartban, 1973-ban megjelent, 4. kiadására vonatkozik. Elismerést érdemel viszont, hogy még ilyen apró szépség hibák is csak ritkán fordulnak elő. Ezt az tudja értékelni igazán, aki már folytatott szélmalomharcot számítógépes programokkal, melyek sokszor a szerző által helyesen leírt szövegben is tipográfiai galibát okoznak.

A kötetet részletes névmutató (808-816. old.) és tárgymutató (817-830. old.) zárja.

Adja Isten, hogy ez a rangos kézikönyv magyar fordításban is segítse hitünk magas szintű elsajátításában és avassa „az igazság munkatársaivá” azokat, akik a dogmatikát a felsőoktatás különböző intézményeiben tanulják, adjon biztos eligazítást a papságnak, az egyházi szolgálatban működő világi hívőknek és minden érdeklődő magyar olvasónak.

Erdő Péter

Erdő Péter: Az élő Egyház joga. Tanulmányok a hatályos kánonjog köréből, Szent István Társulat, Budapest 2006, 544 pp.

Erdő Péter bíboros, prímás, Esztergom-budapesti érsek *Az élő Egyház joga* címmel állította össze legújabb kötetét, amelyet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem fakultási jogú Kánonjogi Posztgraduális Intézete fennállása tizedik évfordulójának dedikált (5). A címválasztás önmagáért

beszél, hiszen a szerző kánonjogtörténeti kutatásainak és tanulmányainak összegzésére már több önálló munkát jelentetett meg az elmúlt években (vö. *Egyházjog a középkori Magyarországon*, Budapest 2001; *Die Quellen des Kirchenrechts. Eine geschichtliche Einführung* (Adnotationes in ius canonicum 23), Frankfurt am Main, 2002; *Kirchenrecht im mittelalterlichen Ungarn. Gesammelte Studien* (Aus Religion und Recht 3), Berlin 2005.). Valamint, közreadta a katolikus Egyház hatályos jogának kézikönyvét (vö. 1991; 2003; 2005). Az előttünk fekvő kötetbe összegyűjtött tanulmányok ellenben a hatályos katolikus egyházjoggal kapcsolatos, és annak egy-egy aktuális, nyitott kérdésére keresik a választ. A munka áttekinti az egyházjog általános fogalmainak és szabályainak kérdéskörét (17-85); Isten népének jogi szervezettségét (89-311); a tanító Egyháznak (315-327), a megszentelés feladatának (333-402), az egyházi vagyonszolgának (405-421), az egyházi büntetőjognak (425-455) és az egyházi eljárásjognak a területét (459-541). Ritkán mondható el a XX. vagy a XXI. században, hogy valaki egy adott tudomány teljes területén jelentős, a kutatást gazdagító eredményeket tud felmutatni. Végigtekintve azonban a jelen kötetbe bekerült tanulmányok panorámáján, azt kell állítanunk, hogy Erdő professzor ilyen jellegű munkát végzett a kánonjogtudomány területén.

A szerző eredetileg különböző céllal törekedett a kánonjogtudomány kérdéseinek a bemutatására, hol cikk, tanulmány, hol pedig előadás formájában. Mindegyik formában közös azonban a kánonjog problémafelvetésére való érzékenység és az Egyház tanítóhivatali iránymutatásának, valamint diszciplináris álláspontjának és hagyományának a hűséges követése. Talán éppen a „*Salus animarum: suprema lex*”, azaz a lelkek üdvössége mint legfőbb törvény című fejezetet emelhetnénk ki az általános fogalmakat tárgyaló részből (73-85). Erdő Péter igyekszik a latin Kódex 1752. kánonjában különösen is hangsúlyozott elvet nemcsak kánonjogi, hanem teológiai, biblikus érvekkel is megvilágítani. Természetesen helyet kap a legutóbbi egyetemes zsinat hittani konstitúciójának, a *Lumen gentium*-nak az értelmezése, ahogy II. János Pál pápa (1978-2005) tanítóhivatali rendelkezéseinek a figyelembe vétele is. Így jut el a szerző a két hatályos kódexben (CIC, CCEO) szereplő szókapcsolat teljes értelmének kibontására. A Szentírás, a Tradíció, a szentségek, a tanítói küldetés és a megszentelés egyéb formái tehát olyan alapadottságai az Egyháznak, melyek lényegileg meghatározzák annak működését és tevékenységét. Ez a fő törekvés – amely egyben az Egyház tevékenységének végső horizontjára utal – határozza meg minden egyházi hivatal működését, amelyet a lelkek üdvösségében, mint egyházi közjóban határozhatunk meg.

Látható, hogy az Erdő érsek új könyvében megjelenő kérdések és az azokra teológusi érzékenységgel adott válaszok nem pusztán a kánonjog-

ász olvasó számára szolgálnak további támpontokkal, hanem alapvetően érintik a krisztushívők helyzetét. Ennek nagyon jó kifejezését adja az *Egyház mint szent nemzet* címet viselő tanulmány (89-98). A „Világiak munkája a plébánián. Teológiai és egyházi vonatkozások” téma pedig, ténylegesen kapcsolódik a hívők egyházban való mindennapi aktív életéhez. A II. rész 18-19. fejezete azért is fontos, mert a megszentelt életet élő csoportok, továbbá az újonnan megjelenő lelkiségi mozgalmak a világi társadalomban sajátosan is formálják a katolikus Egyház XXI. századi képét, így tevékenyen hozzájárulnak az Egyház mindennapi evangelizációs működéséhez, különösen az új generációk számára.

Annak ellenére, hogy a kötetben megtalálható témák többsége önálló cikk formájában, magyarul vagy idegen nyelven már napvilágot látott, mégis integránsan egységes munkát tarthatunk a kezünkben. Egyfelől a mű szerkezete követi az Egyházi Törvénykönyv felosztását, ami megkönynyíti kezelését. Másfelől látható, hogy az egyes tanulmányok – egységes koncepció szerint – tartalmilag és szerkezetileg átdolgozva kerültek a kötetbe. A hivatkozásokban szereplő legújabb nemzetközi és hazai szakirodalom, a szöveg egészében megtalálható keresztutalások és gondolati hivatkozások önálló mű jelleget adnak Erdő Péter könyvének. Sőt, a mű olvasása közben többször találkozhatunk a nyájáért felelős lelkipásztor gondoskodó iránymutatásával is.

A kötet végén az egyes tanulmányok eredeti megjelenési helyének listája olvasható (542-544).

Az Élő Egyház joga jól mutatja, hogy az Egyház mindennapi életében újra és újra felbukkanó – akár pasztorális – kérdések megválaszolása mértékadó módon csakis az Egyház diszciplináris működésének és a Tanítóhivatal álláspontjának ismeretében lehetséges. Ezért az Egyház mindennapos élete szempontjából kiemelkedően fontos, hogy a krisztushívők minél inkább értsék egyházuk működési logikáját és az apostoli korig visszanyúló fegyelmi hagyományát. Erdő Péter bíboros új munkája ebben segíti a papokat, világiakat, és minden – a katolikus Egyház jogrendje iránt érdeklődő – olvasót.

Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.